

ประวัติพระพุทโธษาจารย์

สันติ วงศ์จตุฎฐลักษณะณ์^๑, ปวีรบรรต

ดอกกรัก พยัคศรี^๒, เรียบเรียง

รหัสเอกสาร	NPT001-018
ต้นฉบับ	สมุดไทยขาว
อักษร	ไทย-ขอมไทย
ภาษา	ไทย-บาลี
เส้น	หมึก, ดินสอ
ขนาด	๑๑.๕ x ๓๖.๕ ซม.
สถานที่พบ	วัดท่าพุท ต. ไชย อ. สามพราน จ. นครปฐม
จำนวนเล่ม	๑ เล่ม
สภาพเอกสาร	ไม่สมบูรณ์ มีรอยขาดเป็นรูปสามเหลี่ยมตรงกลางหน้าสมุด และรอยแห้วทางด้านข้าง

สมุดไทยเล่มนี้มีสภาพไม่สมบูรณ์ ทำให้เนื้อหาไม่ครบถ้วน บางที่ลบเลือนไป แต่พอจับใจความได้ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับ ประวัติของพระพุทโธษาจารย์ ซึ่งแต่งเป็นร้อยกรอง

พระพุทโธษาจารย์ เป็นชาวอินเดีย เกิดในตระกูลพราหมณ์ และได้ร่ำเรียนจนจบไตรเพทตามธรรมเนียมพราหมณ์ก่อนที่จะมาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาโดยการชักจูงของพระเรวัตตะเถระ จากนั้นก็พากันไปเรียนพระไตรปิฎกจนมีความรู้แตกฉาน ก็มีความคิดที่จะแต่งอรรถกถา แต่ในตอนนั้นที่อินเดียมีแต่บาลีพระไตรปิฎกเท่านั้น ดังนั้นท่านจึงได้เดินทางไปทีเกาะลังกาเพื่อแปลอรรถกถาจากภาษาสิงหลเป็นภาษาบาลี และได้รจนาคัมภีร์วิสุทธิมรรคในขณะที่อยู่ลังกา

^๑ นักภาษาโบราณ กลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึก สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.

^๒ นักวิจัยประจำโครงการอ่านและปวีรบรรตวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก ระยะเวลาที่ ๑ : วรรณกรรมวัดท่าพุท, ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), ๒๕๕๑.

ตัวอย่างภาพสมุดไทยเรื่อง ประวัติพระพุทธโฆษาจารย์

นันทเสนีย์ กนิษฐาจารย์ในรัชกาล...
ที่... คึกคักในใจเสมอกัน...
อันเป็นที่ประจักษ์ชัด...
อันเป็นที่ประจักษ์ชัด...
อันเป็นที่ประจักษ์ชัด...

พระพุทโธเจ้าอาวาส...
พระพุทโธเจ้าอาวาส...
พระพุทโธเจ้าอาวาส...
พระพุทโธเจ้าอาวาส...
พระพุทโธเจ้าอาวาส...

พระพุทโธเจ้าอาวาส...
พระพุทโธเจ้าอาวาส...
พระพุทโธเจ้าอาวาส...
พระพุทโธเจ้าอาวาส...
พระพุทโธเจ้าอาวาส...

พระพุทโธเจ้าอาวาส...
พระพุทโธเจ้าอาวาส...
พระพุทโธเจ้าอาวาส...
พระพุทโธเจ้าอาวาส...
พระพุทโธเจ้าอาวาส...

พระพุทโธเจ้าอาวาส...
พระพุทโธเจ้าอาวาส...
พระพุทโธเจ้าอาวาส...
พระพุทโธเจ้าอาวาส...
พระพุทโธเจ้าอาวาส...

พระพุทโธเจ้าอาวาส...
พระพุทโธเจ้าอาวาส...
พระพุทโธเจ้าอาวาส...
พระพุทโธเจ้าอาวาส...
พระพุทโธเจ้าอาวาส...

หน้าต้น

	รับศีลอุปัชฌาย์
ก็บวชเดี่ยวทันใจ	
ครั้นบวชเป็นชีแล้ว	กวาดวัดผัดแผ้ว
ครั้นแล้ว[ฉีกขาด]หนังสือ	
เกิดกรรมอันใดแรงถือ	เจ้าเรียนหนังสือ
ปัญญาก็ยิ่งกว่าคน	
เมื่อนั้นเจ้ากุสีตัน	เห็น(ฉลาด)ยิ่งคน
พื้นที่จะบอกนั้นสืบไป	
ปัญญาเลิศล้ำแดนไตร	พระสูตรพระวินัย
พระไตรปิฎกบริบูรณ์	
จบแล้วจึงสาธยายมนต์ ^๓	ให้จบ[ฉีกขาด]
[ฉีกขาด]เป็นข้างลั่นลังกา	
เมื่อนั้นพระครูอุปัชฌาย์	ฟังเพราะนักหนา
ว่าลั่นใครเลยจะปาน	
ปร[ฉีกขาด]ชต้น	ให้ตักน้ำแลโคลนทราย
บาปนั้นก็ไม่หาย	ใจร้ายก็ไม่พ้นโทษ
แม่นยำให้พูนถนน	ชนดินพูนมหาโพธิ์
บาปนั้นไม่หายโทษ	เพราะเจ้าโกรธกล่าวขั่วญาคู
พระพุทธรักษา	นึกไปมาแต่ในใจ
ว่าช้าไม่บอกใคร	ช้าขอสมา
พระอาจารย์เจ้าจึงว่า	ขอสมาธิไม่ได้
เมื่อใดแลเจ้าไป	แปลธรรมในเมืองลังกา
แลให้สิงหล ^๔ เป็นคำชินศรี ^๕	ได้แล้วกลับมาที่
กู(จึง)[ลบเลือน]สมาโทษ	
พระธรรมนั้นยากนัก	พระสุทธิมรรค ^๖ ใน[ลบเลือน]ลังกา
แปลเป็นคำไทยมา	อย่ากังขา(ในชมพู)
แปลมาให้สำเร็จ	แปลคำเทศเป็นคำไทย
กุลบุตรจะสืบไป	พันวิสัยนักหนา

^๓ มนต์

^๔ หมายถึง ภาษาสิงหล หรือตัวอักษรสิงหล ที่ใช้แพร่หลายอยู่ในประเทศศรีลังกา

^๕ หมายถึง ภาษาบาลี

^๖ คัมภีร์วิสุทธิมรรค

พระพุทธโฆษา
 ไปรดพ่อแม่ทั้งสอง
 เมื่อนั้นพระชิตัน
 ไปไปรดบิดามารดา
 พระพุทธโฆษา
 ก็ลูถึงที่ใกล้
 พ่อแม่ทั้งสองรา
 จึงแล่นมาทันใด
 บิดาแลมารดา
 ไปนั้นเป็นหลายปีเดือน
 ที่นี้เจ้ามาแล้ว
 สึกเลี้ยงเท่าวันตาย
 พระพุทธโฆษา
 แม้นท่านจะให้สึก
 พระพุทธโฆษา
 พระให้อาอิฐฐมา
 ครั้งก่อนตีกนั้นแล้ว
 ให้บิดามารดา
 ครั้งเข้าในตีกแล้ว
 ให้ภาวนาข้างอิศวรรนารายณ์
 ปิดประตูแล้วใส่ดาล
 มีดคลุมร้อนนักหนา
 ภาวนาข้างไสยศาสตร์
 อิศวรไหว่นโมนารายณ์
 พระพุทธโฆษา
 พระเจ้าอยู่สบายใจ
 พระผู้มีปัญญา
 ว่าพุทธคุณหนึ่ง
 ไหว้ซึ่งคุณพระเจ้า
 สรณังครีตังรัว
 ไหว้ซึ่งคุณพระธรรม
 พระเจ้าเข้านิพพาน
 ไหว้ซึ่งคุณพระสงฆ์
 ไปเที่ยวเทศนา

ว่าขอลาออกไปก่อน
 สั่งสอนแล้วไปลังกา
 ผู้อรหันต์ก็โมทนา
 ไปเทศนาเชิญ[ลบเลื่อน]ไป
 ลาครุมาบัดเดียวใจ
 แห่งบิดาแลมารดา
 เห็นลูกมากดีใจ
 รับลูกไปยังในเรือน
 ชมนักหนาใครในทัน
 ละข้าไว้เปล่าใจหาย
 พระลูกแก้วผู้โคมฉาย
 เพราะเจ้าหายไปช้านาน
 กล่าววาจาตั้งใจนี้
 ให้ก่อตึกจง[ลบเลื่อน]
 จะทรมาน^๓ บิดามารดา
 ก่อเป็นตึกมีदनักหนา
 จึงพระแก้วมีปัญญา
 เข้าภาวนาแข่งอารมณ
 จึงพระแก้วนึกใจหมาย
 ตั้งใจหมายปิดประตูไว้
 รั้งทรมานบิดามารดา
 สองเฒ่าจึงภาวนาไป
 มีพลังพลาดวานมัดสีไว้
 ดาลไม้คล้ายร้อนนักหนา
 ภาวนาข้างพุทธไสย
 สองเฒ่าไซรมิใครจะออกมา
 ภาวนาให้สองเฒ่าฟัง
 กับพระธรรมคุณหนึ่ง
 ทุกคำเข้าไหว้เหนือหัว
 ล้อมตัวไว้กันโกยภัย
 อันประเสริฐเลิศในสงสาร
 ย่อมไปโปรดทั่วทั้งหลาย
 เอาใจปลงในโลกา
 โปรดฝูงสัตว์มิให้หลง

^๓ ทำให้ละพยศหรือลดทิวิมานะลง

บัดนั้นจึงสองเฒ่า	ครั้นฟังเจ้าเพราะแก่หู
แม้ไม่มีส่วนเผยประตุ	ดูจะฟังคำสั่งสอน
เมื่อนั้นพระอาจารย์	เผยไปออกมาพลัน
แล้วจึงสั่งสอนธรรม	ให้จำศีลห้าแปดประการ
ครั้นสั่งสอนแล้วสรรพ	เธอจึงกลับมาบ่นาน
ไปลาพระอาจารย์	จะไปแปลธรรมเมืองลังกา

กาพย์สุรางคนางค์ ๒๘

	พระผู้มีเมตตา
พระไปแทนคุณ	ถึงเรือนมารดา
แล้วพระเสด็จไป	ยังเมืองลังกา
ไปแปลธรรมมา	ตามพุทธทำนาย
	พระพุทโธโฆษา
พระมีปัญญา	อันรุ่งเรืองฉาย
จะไปแปลธรรม	ตามพุทธทำนาย
ตามคำกฎหมาย	เทวดานิมนต์
	พระพุทโธโฆษา
พระมีปัญญา	เลิศล้ำผู้คน
จะไปแปลธรรม	เป็นคำสั่งหล
คำพระทศพล	อยู่เมืองลังกา
	พระผู้ประเสริฐ
ปัญญาล้ำเลิศ	ยิ่งกว่าเทวา
จะไปแปลธรรม	ถึงเมืองลังกา
อย่าให้กังขา	ในเมืองชมพู ^๕
	พระพุทโธโฆษา
พระมีปัญญา	ยิ่งกว่าทั้ง
ทั้งบพทั้งบาท	มิให้แพร่พราย
ยิ่งกว่าทั้งหลาย	ยิ่งเทพเทวา
	พระเจ้าประเสริฐ
พระผู้ล้ำเลิศ	ยิ่งกว่าโลกา
ชี้ต้นพระชัย	ไปแปลธรรมมา
ถึงเมืองลังกา	บ่ได้ปรารมภ์
	พระพุทโธโฆษา

^๕ ชมพูทวีป

ชีตั้นพระชัย ให้พระเจ้าไป
 แปลธรรมลังกา เอาพระธรรมมา
 ถึงเมืองลังกา สอนสัตว์ทั้งหลาย
 พระพุทธโฆษา
 จะไปลังกา ใจคือดอกบัว
 อันผู้บานขึ้น ในพื้นสระหลวง
 ใจคนทั้งปวง ขึ้นชมมากมาย
 พระมีปัญญา
 ขึ้นชมहरषา บได้แพ่งพราย
 เหตุว่าพระเจ้า ต้องพุทธทำนาย
 แปลธรรมทั้งหลาย เขาเป็นธรรมอัน
 พระพุทธโฆษา
 สืบพระธรรมมา คำพระทศพล
 พระธรรมทั้งหลาย ว่าเป็นทั้งอัน
 คำพระทศพล มีแล้วพระบาลี
 ไปแปลได้แล้ว
 จึงให้หมดแล้ว คำพระชินศรี
 แต่พระโพธิสัตว์ แปลได้หลายปี
 คำพระชินศรี แปลเป็นคำไทย
 พระพุทธโฆษา
 ท่านมีปัญญา เลิศล้ำแดนไตร
 จะไปแปลธรรม อันเป็นสงสัย
 ว่าจักแปลได้ คำลันลังกา

กาพย์ยานี ๑๑

พระสงฆ์ทั้งหลาย	นั่งเรียงรายใจहरषา
พระเจ้าไปลังกา	สอนดูข้าพื่อเต็มใจ
แปลธรรมอันพิเศษ	แปลคำเทศเป็นคำไทย
ดูข้าจะสืบไป	จำเรียนไว้ในชมพู
พระเจ้าไปแปลแล้ว	จึงพระแก้วมาหาดู
สืบไว้ในชมพู	สั่งสอนสัตว์ทั้งหลาย
พระอยู่ดูเต็มใจ	พระเจ้าไปดูใจหาย
ความใช้แลความตาย	พระบร้งจะเห็นเลย
เมื่ออยู่เคยเห็นหน้า	ไปภคตรา ^๔ พระบเคย

^๔ เรือ, เรือสำเภา

พลัดกันและพระเอ๋ย	พระจะไปถึงลังกา
เพื่อนซี้วันสันติ	[ลบเลือน]ฝายน้ำตา
พระเจ้าไปลังกา	กลับคืนมาซ้ำเห็นใจ
พระสงฆ์[ลบเลือน]	จึงพระเจ้า[ลบเลือน]ให้ใช้
บารมีเจ้าจะไป	ขอลูกได้ตั้งปรารถนา
พระสงฆ์ทั้งหลาย	ให้พรถวายบิณาน
เดชโพธิสมภาร	ขอลูกแล้วตั้งใจจง
พระพุทโธมโหธา	รับวาจาแล้วกราบลง
ขอพรแก่พระสงฆ์	ข้าขอลูกตั้งปรารถนา

๗ พิลิป ๗

	พระสงฆ์ผู้เฒ่า
ให้พรแก่เจ้า	พระพุทโธมโหธา
ขจงลูกถึง	เมืองลังกา
เอาพระธรรมมา	สอนสัตว์ทั้งหลาย
แปลธรรมจปรุ	ขอพระเจ้าลูก
ลือชาปรากฏ	ปัญญาเรื่องฉาย
ลังกามากมาย	ทั่วเมืองทั้งหลาย
	เป็นโยมพระองค์
	พระเจ้าจะไป
แปลธรรมพิสมัย	ขอลูกโดยจง
แปลบทแปลบาท	ขอให้ปรุไปรุ่ง
ปัญญาพระองค์	ยิ่งเทพเทวา
	ขอพระเจ้าไป
แปลพระวินัย	อย่าได้กังขา
พระเจ้าแปลแล้ว	พระกลับคืนมา
สอนโลกโลกา	ทั่วเมืองชมพู
	ขอพระเจ้าลูก
แปลธรรมจปรุ	ลังกาเป็นครู
เอาพระธรรมมา	สอนชาวชมพู
ได้ดูคำกฏ	โดยใจประสงค์

	พระไปแปลธรรม
ขอลุโดยพลัน	ได้ตั้งใจจง
ขอลุปรารถนา	สมภารพระองค์
อย่าให้ไหลหลง	พลาดพลั้งไปมา
	ขอให้ชื่นใจ
อย่าหลงไหล	ในกังขา
ชื่นเนื้อชื่นใจ	ได้ตั้งใจจินดา
ขอลุปรารถนา	โดยใจจำนง
	พระพุทโธไซยา
อ่อนโอนวาทา	กราบไหว้พระสงฆ์
ไหว้ครูอุปัชฌาย์	วันทาพระองค์



หน้าปลาย

[ลบเลือน] อายุเทพผู้นั้น ยืนถึงพันพระวัสสา [ลบเลือน]โดยคนนา [ลบเลือน] ไส จักเอาไปเทียบเปรียบ
กัน [ลบเลือน] เดียวดาย [ลบเลือน]เมื่อพายุทั้ง นากายังที่สบาย [ลบเลือน] แล้วนิพพาน [ลบเลือน]๒[ลบเลือน]
๘ ที่นี้จักกล่าวใน[ลบเลือน]พระเจ้า[ลบเลือน] จงเร่งคิดอ่าน[ลบเลือน] ลักทรัพย์ท่าน [ลบเลือน]

	ลักของเขามา
	ไม่ว่าแต่ลัก
แม้มียศศักดิ์	ชมเหงประชา
ให้เสียเงินทอง	ปัดต้องธรรมา
	ไม่มีโทษ
แต่เบาดอกหนา	ปัดตามลำเนา
ลงว่าโทษหนัก	แล้วชมเหงเอา
คิดทำให้เขา	เสียทรัพย์เงินทอง
	อันหนึ่งกระลาการ ^{๑๑}
นั่งโรงนั่งศาล	ว่าความทั้งผอง
เห็นแต่อำมิส	สินจ้างเงินทอง
ป่าวให้ต้อง	วินัยเลเยนา
	เห็นผู้ใดดี
แม้ความผิดมี	บ่ได้กล่าวหา
ครั้นผู้นั้นถอย	น้อยถอยปัญญา
บ่ได้กรุณา	ว่าให้ลำเอียง
	ส่วนคนผู้ยาก
เร่งกลัวอำนาจ	บ่ได้ทุมเถียง
ช่างแปลงถ้อยคำ	ทำให้ลำเอียง
เห็นไม่รู้เถียง	ทำชมเหงไป
	อันหนึ่งเล่าหนา
มาเอาทานา	แห่งท่านมาไว้
อันหนึ่งทัดทาน	แห่งท่านจะให้
แก่คนอื่นไซ้	หวังให้ใส่ตน
	ทรัพย์ทั้งนี้หนา
เข้าในอหินนา	แต่ล้วนอกุศล
ครั้นดับสังขาร	เวรตามตน
ลงไปทุกข์ทน	อยู่ในนรกการ

^{๑๑} ตุลาการ

ในชุมโรม
 นรคนั้นโสด กว้างยาวประมาณ
 แต่ข้างพันโยชน์ ลึกโสดพิศาล
 หัวร้อยประมาณ โดยโยชน์ชนคณนา
 นรคนั้นไซ้
 ล้วนถ่านไฟ เต็มชุมนิริยา
 คนอันพูดล่อ ลวงของเขามา
 ยมบาลเขาคว่า มัดเขาปั่นาน
 ได้เจ็ดแห่งแล้ว
 ยมบาลใจแก่แล้ว พุ่มลงปั่นาน
 เปลวไฟไหม้ฉาบ วูบวาบประหาร
 บัดเดียวปั่นาน สิ้นชีพคง
 ครั้นเป็นขึ้นแล้ว
 ยมบาลใจแก่แล้ว มัดแล้วทิ้งลง
 ที่ชุมถ่านไฟ หมกไหม้ผู้ผจง
 ตายแล้วคืนคง ตามกรรมเวรา
 [ไม่มีข้อความ]
 แต่เป็นกับตาย ช้านานนักหนา
 คณนาโดยปี ไนมมนุษย์นั้นโสด
 ได้เจ็ดสิบโกฏิ หกล้านโดยมี
 เป็นวันคืนเดียว
 ในโรนรี ช้านานหลายปี
 ไนมรกแลนา ครั้นมาในมนุษย์นี้ไซ้
 เกิดในท้องซ้ำ ครอกเขาแห่งท่าน
 เพราะกรรมเวรา
 ดอยยี่นักหนา ชั่วซ้ำยี่คน
 ย่อมเป็นอัปลักษณ์ ปรากฏจกที่รัก
 แห่งฝูงเศษคน
 เข็มินสาบเหม็นอาย
 ยากร้ายกว่าคน แต่ผ้าพันตน
 หายากนักหนา ถ้วนหัวร้อยชาติ
 แล้วจึงคลาคลาด จากทาสนั้นมา
 ทำกรรมนั้นเล่า
 เจ้าทรัพย์เขามา หัวร้อยชาติดา
 พรรณนาบาลี อันหนึ่งเล่านา

ลักทรัพย์วิวัฒนา แห่งพระสังฆณี
 บาปยิ่งกว่าเก่า
 ร้อยเท่าแสนทวี เราท่านทั้งนี้
 อย่าได้อุเบกษา หนึ่งอุกอาจ
 หนักซึ่งชีवाद ในทางกลางป่า
 ย่อมจะได้ถึง
 ทนทุกขเวทนา ดุจดั่งกล่าวมา
 แต่หนหลัง ทุกประการ
 จุติจากสถารา บุคคลผู้ใด
 ศรัทธาถือได้
 ในอทินนาทาน ตามอันกล่าวมา
 [ลบเลือน] ลวทุกประการ
 จุติจากสถาน ป่พรเวทนา
 จักได้ไปเกิด
 เหาภพกำเนิด ในอุทรที่ป่า
 เป็นเจ้าจอมกษัตริย์ จักรพรรดิราชา
 พร้อมด้วยช้างม้า ช้าคนมากมี
 คลังเงินคลังทอง
 คลังผ้าเนื้อนอง แต่ล้วนของดี
 มีปราสาทแก้ว พรายแพรววรีศรี
 แก้วโยชนิโดยมี ดุงามรจนา
 มีนางนักรสนม
 สี่หมื่นอุดม ห้อมล้อมซ้ายขวา
 ย่อมมีเดชา พร้อมด้วยฤทธา
 ท้าวอุตรทิศา บรมถึงสอง
 แม่นสตรีภาพ
 รู้กลัวรู้หลบ คอยคิดปรองดอง
 ในอทินนาทา จิตตาหมายปอง
 อด[ลบเลือน]ปกครอง สิ้นพระศาสดา
 ครั้นเมื่อตายไป
 นางนั้นจะได้ เป็นอัครชทายา
 แห่งเจ้าจอมกษัตริย์ จักรพรรดิราชา
 รูปโฉมโสภา คือนางในสวรรค์
 จำเนียรเจียรมา
 คอยเลี้ยงรักษา ไพร่ฟ้าทั้งนั้น

เสมามณฑล	ฝูงคนคร่ำครึ้น
อันตรายทั้งนั้น	ปัทมทราภวีย
	สมเด็จพญา
มีแก้วอันปรา-	กฏงามประไพ
แก้วกอนั้นเล่า	แม่นจะเอาสิ่งใด
ยอมได้ตั้งใจ	สิ้นทุกประการ
	พญาทั้งนางพญา
เมื่อจะปรารถนา	โภชนาอาหาร
ได้ด้วยแก้วนั้น	ทุกวันนิจกาล
ครั้นตั้งธัญฐาน	พุนเกิดมากมี
	กษัตริย์สองวา
เสวยไอศูรียา	ได้แปดพันปี
สวนพลไพร่ฟ้า	เสนามนตรี
ยื่นแปดพันปี	จึงถึงมรณา
	สมเด็จจักรตรี
ทั้งพระมเหสี	สิ้นเบญจชั้นธา ^{๑๑}
ไปเกิดในสวรรค์	ช่อชั้นกามา
เป็นเทวบุตรตา	โสภาสวัสดิ์มี
	มีปราสาททอง
สูงได้สิบสอง	โยชนโดยมี
ประดับด้วยแก้ว	พรายแพรวรุจี
มีเทวะสาวศรี	หมื่นหกพันนาง
	รูปโฉมสะคราญ
ทรงสร้อยสังวาล	ห่มภูษาบาง
ห้อมล้อมภูมิ	รัศมีกระจ่าง
แต่ก่อนได้สร้าง	กุศลสืบมา
	เสวยทิพย์อาหาร
อยู่ในวิมาน	อันงามโสภา
กับนางอัปสร	วรณีถันนา
มีพระชนมา	อยู่สองพันปี
	เมื่อจักคณนา
สองร้อยพระวัสสา	ในเมืองมนุษย์นี้
ได้แต่วันหนึ่ง	คืนหนึ่งโดยมี
กล่าวมาทั้งนี้	ในชั้นยามา

^{๑๑} เบญจชั้นธ์ คือ ชั้น ๕ ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ

จำเนียรเจียรกาล	จักถึงนิพพาน
	ข้ามพ้นทุกข์
ที่พระพุทเจ้า	พระอรหันตา
ปัจเจกพุทธา	ทุกข์ พระองค์

ภาพยานี้ ๑๑

พระพุทโฆษา	ตรัสเทศนาไปได้เว้น
แต่เข้ามาจนเย็น	ก็ยุติด้วยเวลา
ศีลห้ายังไม่จบ	พอได้ครบอุทเทสนา
ยุติด้วยเวลา	ฝูงประชา(ทั้ง)มีใจ
เกศนีพรหมณ์ทั้งสอง ^{๑๒}	ตั้งใจบงบ่หวั่นไหว
ฟังลูกเทศนาไป	มีน้ำใจใสศรัทธา
พระองค์ฤาพลัน[ฉีกขาด]	ชานันกรวดน้ำมา
แผ่ไปให้ญาติกา	อันมา.นาได้รับทาน
ครั้นจบเทศนา	[ฉีกขาด]ไปบ้าน
พระพุทโฆษาจารย์	เสด็จจากบ้านไปวัดวา
เหตุพระท่านาย	[ฉีกขาด]คา
ฝูงชนฟังเทศนา	ครั้นมรณาไปสู่สวรรค
พระพุทโฆษา	พระศาสดาท่านายพลัน
ยังมีสงฆ์องค์หนึ่งนั้น	จักแปลธรรมเมืองลังกา
เรื่องราวอันนี้[ลบเลือน]	ข้าพเจ้า[ลบเลือน]คิดว่า
ด้วยใจใสศรัทธา[ฉีกขาด]	

^{๑๒} บิดา และมารดาของพระพุทโฆษาจารย์